

Judita Vaičiūnaitė

EILĖRAŠČIAI

Adomo Mickevičiaus žvakė

Miglota krantinė ir medžiai pro ūkaną
dar ne muziejiniai,
Nemuno vilnys,
melodija Kauno grubių murzinų grindinių
į Adomo Mickevičiaus strofą,
meldimo ir maišto giesmę srovena,
dar nemirtingumas nepalietė plunksnos
mediniam namely prie mirgančios žvakės,
mediniam senovinio Kauno namely,
mėnuliui apšviečiant moterį –
miegančią mūžą,
dar įkvepia meilės miražas –
Marilės maldaknygė vėjy,
Marilės gležnumas,
Marilės melsvi mezginiai,
Marilės alsavimas,
dar mokiniai,
dar klegėjimas mugių,
dar musės ant lango,
muštynės, minios maišatis,
ant grindinio mėšlas arklių,
nudardėjus kariatoms,
miglota krantinė ir medžiai pro ūkaną,
kalamas marmuras,
mažas tas miestas,

mylėti jo akmenis reikia sukandus dantis,
dar tremtis neatstojo tėvynės,
miškai tebeošia dar slėny,
dar gyvos ir gaivios
mėlynos Nemuno vilnys...

1978

Judita Vaičiūnaitė, *Nemigos aitvaras*, Vilnius: Vaga, 1985, p. 44–45.

Kiemas

Jau tamsą liečia tavo žvilgsnis –
lietaus lašais langai sužvilgs,

ir tu regėsi vakare
lyg nemirtingą akvarelę,
kurią kažkas migloj užmiršo,
poeto biustą namo nišoj
ir svyrantį sidabro gluosnį,
ir marmuriniam amžių sluoksny:
TU MIESZKAŁ JULIUSZ SŁOWACKI,
ir jausi, kaip širdis tau tvaksi,
ir, prasiskleidus liūtis šydui,
senam eilėrašty pražydusi
ramunė vėl linguos žolėj,
o, kiek spalvų tau švies žaliai,
regėsi: astrai, flioksai žėri,
ir užmirštoji oranžerija
egzotiškais šešėliais šlama,
šitam žydėjime vešliam
ir tu paliksi savo žingsnį,
kurį kas nors čia atpažins.

Judita Vaičiūnaitė, *Gatvės laivas*, Vilnius: Vyturys, 1991, p. 67.

Marilės kryžius

Dar pašilėj šviesu,
bet prieblanda
po eglėm išvešėjus,
ir tik raudona saulė dega
šaltame upelio veidrody –
Adomo ir Marilės
susiglaudusių žirgų šešėlius
regėk pro plukių
baltažiedžius nérinius,
nes dar beveik sustingusi šilainė,
dar gyva širdy sena kartybė,
ir tik senų sonetų žodžiai
tikina, kad čia sugrįš,
aplenkę plentą,
du šešėliai migloje –
juk taip arti
šventoriuje po tuopomis
granitinis Marilės kryžius.

1988

Judita Vaičiūnaitė, *Šešėlių laikrodis*, Vilnius: Vaga, 1990, p. 85.

Ateis sekmadienis.
Ant duonos tepsim bučinius ir sviestą.
Ir cirko afišas skaitysime padrikai,
Ir klaidžiosim
po margaspalvį, saulėtą, triukšmingą miestą
kaip du neklaužados vaikai.

Ir – tarsi dulkes tarp dantų – dienovidį pajutę,
pripildysime bokalus oranžinio alaus,
ir baro dūmuose –
toj laivo perkimštoj kajutėj –
prie broliško peties nedrįsim prisiglaust.

Ir plauks pro šalį kupolai, kolonos, tiltai,
už lango laikas plauks,
ir mes užmiršime, kad jis yra...
Ateis sekmadienis.
Ir septyni žibintai duš j miltus.
Spalvotais konfeti ištrykš aušra.

1962

AUKSINIS FRAGMENTAS

Liūtis nuplauna lyg pilstomas vinas.
(Aukštinės koplyčios
drėgnas spindėjimas
lapkričio šiltą šlamančią naktį...)

Švinta.
Ir plūsta pro uždengtą langą
(nejaugi tu netiki?)
erdvės,
už skersgatvio luitų geltonu viesulu plytinčios...
Mirga auksiniai stiklai –
bobų vasaros trapūs vitražai.
Oro vitražai
su saulės išryškintais miegančiais kūnais.
Kalvos – auksiniam danguj...
Judėsių ir spalvų nuotakumas.
Skleidžiasi rankos tyloj,
sukryžiuotos skrydžiui ir pražūčiai.

1968

II

DULKĖTA KAUNO SAULĖ

Kauno vaizdas –
lyg iš Vlado Eidukevičiaus paveikslų,
niaukia Nemunų su garlaiviais
rusvai auksinė ūkana,
nuo vėlyvo, nuo sunkaus pasiilgimo
nepasveiksi jau –
smelkias ūkana, o gal ruduo į kūną...

Gniaužyk baltas ramunes delne,
dulkėtoj Kauno saulėj
trūkusių karolių gintarai
dar vis ant etažerės, –
eik, atrask tą kambarį,
vienintelį visam pasauly,
rusvo aukso pūvančius lapus nužėrus...

1982

4

Vaikystės funikulierius kyla į kalną.
Stveriuos už odinių kilpų,
kad išlaikyčiau pusiausvyrą...
Kaip griozdiškus užmirštas žaislas,
siūbuojantis saulėtam sausvėjy,
jis kybo ant skardžio –
sustoti dabar nebegalima.

Vaikystės funikulierius, išniręs iš sapno,
išplėšęs iš kambario sienų,
neša į kalno viršūnę,
kur baltos alyvos, erškėčiai, akacijos
naktį virš šulinio
svarina ūko šakas,
kur dešimtmečių sąnašom

jau užneštas dugnas
su grynu blizgančiu vandeniu,
su nebepasiekiamu aidu, jame nugramzdintu,
šventadienių juokui nutrūkus...

1976

IŠ RUDENS NAKTIES

Tik kosminis sukamo rato skausmas,

tik skerdyklų kruvinas kvapas,
tik lietingas ūkimas prekinių traukinių...
Galbūt per daug širdy prisikaups mums,
nepakels stikliniai laiptai trapūs
iš pakopų – sąvokų kilnių.

Pajusim degant smegenis, sprogstant galvą
po laikraščių, kavinių, troleibusų spūsties,
pajusim kosminę mažyčių katastrofų spalvą
ir drėgną tamsų vėją iš rudens nakties.

1962

IŽO ROŽĖS

Ižo rožės, žydinčios po tiltu,
žėrinčios tamsoj – plaukte į žiburius,
ledo žiedlapiais tėkmėj pažirusios,
kad į širdį spindesys sutilptų...

Ižo rožės, šaltos ir bekvapės,
vilnys vėl jus į vainiką supina,
tarp krantinių plukdo jus ir supa,
prieplaukoj sužimbant ledo žvakėms...

KANONAS BARBORAI RADVILAITEI

1. ELŽBIETA IŠ HABSBURO

Aš pradedu.

Buvau beveik dar vaikas ir lyg marmuras
balta, tyra ir, sako, reto grožio. Svetimšalė
nykioj šaly, į kur ištekino, kur siautė maras,
kur ištikimas pažas nebudėjo, kur sušalę

pečiai virpėjo, krečiami ligos. Kaip sniego gniūžtė
tirpau Žygimanto karštam delne. Namų man trūko –
žindyvės, seserų ir draugų. Lemta čia sugniužti
nuo persmelkiančio svetimą ir šaltą miestą rūko...

Nedrumskite manęs daugiau.

Tau nekliudžiau, Barbora.

Čia kaip vienuolė numiriau, kada pražydo medžiai.

Žiūrėjau į nutolstančią laimingą jūsų porą.

Ir mano šleifo ūką nunešė nepilnamečiai...

2. KARALIENĖ BONA

Abi jau marčios mirė.
Nieks dabar jau neįrodys,
daviau ar nedaviau veneciniam stikle nuodų...
Pati nunuodyta buvau. Mirtis pilna ironijos.
Paduokite man liutnę. Grosiu. Daros nuobodu.

Nenorom aš tapau lemtim –
ta seno teatro kauke.
Prie Sforčų vardo kraujui skirta amžinai pridžiūt.
Mane tik prie sūnaus beprotiškai ir skaudžiai traukė.
Bet salių veidrodžiuos aš vieniša – kaip iš pradžių.

Gal marčios pačios mirė.
Gal nereikia šitaip smerkti
tos moteries, kuri išvengė prakeiksmo pamilti.
Bet saugokis manęs, Barbora – barbare, net serganti.
Neapkenčiu tavęs už meilę.
Ir lemiu tau mirtį.

3. MIKALOJUS RADVILA RUDASIS.

MIKALOJUS RADVILA JUODASIS

Mes pavertėm tave šachmatų, kortų karaliene.
Tau ant aksomo pagalvėlės atnešėm karūną –
ji Radvilų išdidžią kaktą pirmą kartą lietė,
bet tau pavirto į erškėtrožių raudoną krūmą.

Mes stumdėm sandėriuos tave –
pirma už senio Goštauto,
už pelenų krūvos. Paskui įkalinome meilę
į skeptrą ir į karstą.
Mes panorom, kad užgožtų
net mirtį tavo grožis –
kerštas tiems, kurie mus šmeižė.

Mes sukryžiuvom tarpdury špagas –
karaliaus aistrą
jėga mes pavertėm į giminės didžiausią garbę.
Bevardės mirdavo karalių mylimos.
Besklaistančią
prie lango laiškus, ir tave jamžinom kaip herbą.

4. NEŽINOMAS DAILININKAS

Tos pilnos žavesio, tos liūdno akys įsikūnijo
senam paveiksle. Nutapiau jus –
šiaurišką madoną.

Prisimenu – jūs verkdavot negyvo savo kūdikio
ir vėl nusišypsodavot staiga. Žinau, jus domina

tik žinios iš Žygimanto. Ta ilgo ir lemtingo
kentėjimo žymė veide... Į aikštę jus išimčiau
iš salių. Nutapiau jus be karūnos ir be nimbo,
skurdžiu prasčiokės gobtuvu.
Paskui, po poros šimtmečių,

įvilks į prabangius rūbus jus Vilniaus juvelyrai,
išpuoš auksinėm rožėm, tulpėm ir akanto lapais,
įkeldins į koplyčią miesto vartuose. Vėlyvai
ir keistai jūsų daliai teks dangus, aušrom apakinąs..

5. KOTRYNA IŠ HABSBUROVŲ

Tai dėl tavęs likau beveidė.
Mano bruožai dūmuos.
Guliu pačioj istorijos kertėj, pavirtus plėnim.
Tavęs raudodavo Žygimantas, mane atstūmęs,
pasišlykštėjęs ligi skausmo...
Bet skriaudos neplėsim.

Buvau maža, kada sesuo tekėjo už Žygimanto.
Juokiaus per jų sutuoktuves, prakandus kietą obuolį.
Mačiau, kaip mūsų išprotėjusi senelė žymi
kas rytą kryžiaus ženklų freilinas.
Veržiaus į tolį,

bet ne sesers dvasia, o tu stovėjai mūsų tarpe.
Kaip kardas guoly –
skyrė mus Barbaros vardas.
Iškeliavau atgal į savo tėviškę. Ištarde
jie išjuokė mane.
Tyliu lyg surūdijęs varpas.

6. ŽYGYMANTAS AUGUSTAS

Kaip šuo prie mirštančios tavęs ištikimai budėjau
tais mėnesiais, kada nei žavesio, nei būto grožio
neliko – tik dvasia, tik graudulys, kada bodėjos
visi tavim, kada, dar gyvai, tau koplyčioj grojo...

Likai man ta pati, kuri sapnuodavosi rūmuos –
raudona ir karšta dosni šviesa. Ir prisiartint
aš vėl bijau. Nudegina tas ašarų sūrumas,
plaukų vėsa, kurios nėra jokiuos portretuos...

Argi

tavęs neteksiu? Argi dingsi? Kas karalių valdos,
jei esame lyg dykvietėj – visam pasauly dviese?
Man niekas nesvarbu – dar muša šventos tavo valandos,
dar tavo švelnūs pirštai mano rankoj neatvėšę...

7. BARBORA RADVILAITĖ

Aš būsiu ne pageltęs pergamentas. Aš nesensiu.
Man meilė bus galia išlikti, kaip poetui eilės.
Aš čia gimiau.
Aš pavirtau čia Vilniaus renesansu.
Iš čia ir mano žavesys, per amžius neapleidęs...

Grįžau čia mirusi. Tamsus ir ankštas buvo karstas.
Už jo – kanopų ritmas tarsi laikrodžio tikslėjimas.
Už jo – Žygimanto alsavimas, duslus ir karštas.
Grįžau čia mirusi, į savo dangų įtikėjus.

Į šitą miestą ūkanoj – į prigesintą, drėgną
jo bokštų spindesį, į šiltą išganingą lietu
grįžau.
Ne karūnavimui išvežę, bet ištrėmę
vėl parvežė.
Ir prisikėliau, žemės prisilietus.

1971

KAŠTONAS PRIE BONIFRATRŲ BAŽNYČIOS

Jaučiu, kad ruduo,
kad auksinis bizantiškas fonas,
kur slaptas degimas nudažo peizažo medžius,
kur saulėj paskiausiai nuauksintas aukštas kaštonas
alėjoje į Bonifratrų bažnyčią, meldžiuos
šaltiniui po žemėmis,
balsui gelmės ir ekstazės –
pro sielvarto klodą prasimuša vėl ilgesys,
bet žmonės tam aukse tarytum ikonostasas,
bet medžių žvakidės liepsnojimo neužgesins
alėjoje į Bonifratrų bažnyčią, kur muzika,
kur, auksui tamsėjam, muslinas lyg ūkana nuslenka

6. KAVINUKAS SU PASTORALĖM

Ant palangės – neplauti indai
(mano veidas ir vėl suirzo).
Kavinukas su pastoralėm

iš rudo vaikystės servizo
(pro vandens ir viryklės ūžimą –
violos, fleitos, klavesinai,
garai – lyg pavasario rūkas...).
Atleisime vėl. Gal esi
iš nebūtos lemties, iš negrįžtančių posmų
namo parkeliavęs,
kai miestas po širdgėla ir šerkšnu –
lyg senovinis porcelianas...

1968

MANO MŪZOS

1. KLIO

Pajūryje žaidžia nuoga mergaitė –
ji piešia ant smėlio,
bet vaikiškus jos žemėlapius
naktį nuplauna bangos.
Kodėl šitos laikinos naivios linijos –
tokios brangios?
Jos turi formą širdies,
ir iš jų ištrykšta versmė.

Mergaitė kopos viršūnėj
delnais išsijoja gintarą,
ji stato smėlio pilis
ir mažus graudingus piliakalnius,
ir sunkiasi smiltys jai pro pirštus,
ir viesulu lekia –
užpusto miglotam krante
apraigytą jūržolėm inkarą.

2. EUTERPĖ

O duok lietaus, duok liūdną fleitą –
vėl prasiveria nekantrios lūpos,
net pabučiavimo nesu ilgėjusis
labiau negu tavęs,
pro tavo skraistę išvystu
baltom kolonom tolstančias gatves,
nuplautas ašarų šviesiais lašais,
kai šviečia kalvose ir kupoluos
tokia skaudi žara –
tarytum pirmąkart
virš miesto saulė leistus,
ir lyg šaltinio garsas pasigirsta

marmuriniam peizaže,
ir kyla gerkle kamuolys,
ir žadą užima,
ir tai – pradžia.
Prispaudžiu lūpas
prie senovinės šventos šarmotos
tavo fleitos.

3. TALIJA

Suskambo tamsoj telefonas –
vijokliais apaugusio tuščio kambario tylą
suaižo vaikystės būgnelis –
ir aš iš senos etažerės,
iš užmiršto stalčiaus
imu besišypsančią kaukę
ir bėgu, kad upėje lengvą rūbą išskalbčiau,
gėlėtąjį rūbą, išblukusį saulėj,
tiek kartų supurvintą ir sulytą.
Užsidedu vėl savo vaikišką šventinę kaukę
lyg saulės žaismingus akinius
ir liūdną žvilgsnį slepiu,
ir vainiką pinu vėl iš savo vaikystės vijoklių,
ir vėl, įsimaišius į gatvės minią,
vienatvės regėjimų atsisakius,
į seną sceną grįžtu, –
ir tiesą iš mano burnos tada išviliok.

4. MELPOMENĖ

Eikš, moteriške kraujo raudonumo suknele,
nakčia per tuščią aikštę
artinkis aukštais kulniukais
lyg ant koturnų.
Vyno butelis tamsoj sukultas,
ir kraujas trykšta ant šaligatvio.
Neatsisuk –
ne tu užspaudei mirštantiems akis.
Vainiko vynuogės
suakmenėja baltoje barokinėje sienoje
po dūmų uždanga,
o lemtį su tavim susieję
be kaukių lieka ateičiai,
tau dingus mūrų vingiuose.

5. TERPSICHORĖ

O šok, nes tu kartoji

snieglašos, miglos ir dūmų judesį,
nes tu esi šarmos naktinis žiedas,
nišoj besiskleidžiantis.
O šok nuoga, sutirpstanti nuo žvilgsnių,
šok, kol vėją jusi –
eilėraščių pašėlęs ritmas neš tave,
bus naktys klaidžios,
bus sielvarto striptizas, nemigos erdvė –
nebus tau plojama,
žiemos lediniai veidrodžiai
gražins tau tavo kūną.
Paskui, užmetę sutemą
lyg skraistę mėlyną ir ploną,
tave pakels nuo gatvės grindinio –
besparnę, sunkią, kruviną.

6. ERATA

Prieikite, žmonių vaikai, išalkę ir apdriskę,
prieikite – aš sklidina jums amžino švelnumo.
Prispjaudytoj metro stoty
lelijos žiedą numetėt,
dabar pakelkit jį
ir pabučiuoti jį išdrįskit.
Prieikite, žmonių vaikai –
verkiu, kai jūs išsiskiriat,
prieikite –
viltim širdis ir marmure man plaka.
Jus vienišus lydėsiu
į beprotnamio palatą,
dainuosiu jums
iš užmiršto metro stoty tranzistoriaus.

7. POLIHIMNIJA

Pirštas ant lūpų. Tyla.
Priešmirtinė tyla pasauly.
Gulinčio veidas užklotas
balta purvina marška.
Laimink mus rankom leinom
sužvėrėjusiuos miestuos, kur paauglį
užmuša gatvėj.
Mes velkamės pilku rūbu, prisimerkiam
saulės šviesoj,
susispiečiam apie susimąsčiusią mūžą.
Būk mums vedlė
kokio nors troleibuso spūsty per kaitrą, –

staigiai suūžia minia,
ir lyg sprogmėnys – chorų muzika,
plaunančioj jos liepsnoj
tu savo kaltes atpirkai.

8. URANIJA

Budėk čia, prie Paukščių Tako,
lydėk į pietus
iš šiaurės žemių lakštingalas,
budėk čia, dangaus neaprepiamą gaublį priglaudus
prie žmogiškos savo širdies.
Bekraštė visatos tamsa,
o tamsoj tarsi pelkės tyloj
nežinia kas ištinka,
todėl mus pasergėk,
kol mažos ir didelės žvaigždės
iš tavo delnų išriedės.
Budėk, kol mes braižom miestus
kur nors tolimam šviesuly,
ir, miglynais aptėškus,
tegu nors per sapną, tegu,
bet parodyk mums šviesą
dangiškų savo akių,
kad tik begalinio dangaus
amžinam paslaptinam gaubly
neprarastumėm tėviškės,
kad tik nepranyktų erdvė širdyje, –
aš tave iš tamsos
savo strofom šaukiu.

9. KALIOPĖ

Aš pajuntu tave iš tolo
pagal gaisro dūmą –
dulkėti plaukstosi plaukai,
ir pėdsakas sukruvintas.
Baudžiauninkai tave užmiršo –
jie į juodą pūdymą
įrašė savo epą,
jei neišvežė rekrūtuos,
jei rykštėm jų neužplakė,
jei giriose plėšikais
jie nepavirto, žemėje –
jų tūkstantmetis epas,
rugių lauku

po baltų atšiauriu dangum išlikęs,
gėlių ir medžių šaknyse
jo kilnūs žodžiai slepiasi...

1979

* * *

O margasiene užmiršta pilie, tamsoj
tuščių langų anga, sušvitusi žaltvykslėm,
rytiniuos laiptuos, vakariniuos laiptuos tvykstels
žara, bet tos ugnies nedaug, ir ją tausojam.

Miglom ir saulei atviram erdviam kieme
geltoni debesylai, dūzgiantys kamanėm,
ties grūdintom gaisruos tom sienom akmeninėm
mauruotas ežerėlis pravirom akim.

Pilie prie pelkės, apleista gyva pilie,
pilie prie vieškelio, pilie be kunigaikščio –
jau vos įžiūrimas lyg nuotraukoj iš laikraščio
išnykęs mieste, į peizažą įsiliek.

1987

MĖLYNAS ESKIZAS

Melsvėjantys miesto stogai (niekada jų nesi regėjus)
tau dega keista šviesa (lyg laimės apogėjus),
pavasariu kvėpia (užplūsta laukų linažiedis vėjas)
maža gyslėlė tvinkčioja (per krantus išsiliejus),
vos girdimai čiūžteli (mėlynos Degas šokėjos)
prabėga per žydrą žvirgždą (dugnu saulingos alėjos)
be tų spindulių trapumo gyventi nebūtum galėjus...

1961

ORFĖJAS IR EURIDIKĖ

Orfėjas

Akmens pastatai – aukšti sarkofagai.
O gatvėj aplieja raudonas aliejus
figūrų šešėlius, iš rūko atlietus,
ir saulė lyg sargo fakelas dega.

Tu bėgi tiesėm ir kreivosiom, ir laužtėm,
tuščiom daugiakampėm aikštėm pirmutinė.
Ir miestas kaip griūvanti piramidė

pradaro dangų ir debesis...

Aušta.

Euridikė

Aš baltas manekenas.

Aš sukuosi apšviestoj vitrinoj,

kol mano veido atspindžių

nuo gatvių nenutrynė.

Aš tik sapnuojama.

Manęs nebus, kai tu nubusi,

kai tas akmens ir stiklo pusrutulis

pasisuks į saulės pusę.

Tik įpakavimu blizgės dirbtinės šypsenos –

aš imsiu vysti

vitrinų spindesy, nuperkama

kaip cigaretės ir kaip viskis.

Orfėjas

Nugairintas peronų, prieplaukų, aerodromų vėjo,

raketos sprogimu kurčiam vidurnakty surikęs

šaukiu tave.

Man teko rolė juodojo Orfėjo –

aš raudu rausvaplaukės Euridikės.

Ir mano vyriška rauda begarsė ir grasi.

Ji dusina ir veržias. Ir nė kiek nekeista,

kad saksofono gerklėje užgimęs gargasys

išauga į laukinę juodą aistrą.

Kas vakarą visam pasauliui groju

(kol vėl nustelbs mane

nykus maištaujantis džiazbandas)

už metalinių instrumentų lyg už grotų,

visas vienatvės būsenas išbandęs.

Praauga mano šauksmas

bokštus ir kalnagūbrių viršūnes

ir grįžta kuždesiu rūke neaiškiai, tykiai.

Jis sukrečiantis –

atgarsio, šešėlio panašumas

į tavo prarastą paveikslą...

Euridike!

Euridikė

Aš pragare. Manęs nešauk. Aš neišgirsiu.
Aš tavo skausmo jokia atgaila nebeišpirksiu.
Aš nenutrintsiu rentgenu išdeginančių pirštų.

Šį sykį jie paskyrė man devintą ratą –
reklamom akinantį, neaprėpiamą paros kvadratą
ir karuselės greity besiliejančias spalvas...
O tiltai ir tramvajai pragariškai trata.

Gyvenimas dabar triukšmingas kaip beprotnamis.
Apšviestas girtas pragaras.
Tik durys liko praviros...
Tik groja negrų džiazas –
didmiesčio šviesų tragingas protrūkis...

Orfėjas

Aš groju kulkos švilpesį pro gatvių triukšmą,
pro saulės šviesą,
pro afišų srautą nenutrūkstamą,
pro maršais plaukiantį viršum žemynų žydrį
aš groju –
kulkos švilpesį į širdį.

Kai šimtmečio gale tribūnos keičias,
kai žiūrovams linksma,
tą televizorių ekranuos – aikštės vidury
viduramžišką linčą
ir ant Žaklinos kelių
kraujo srovę, limpančią...

Ir spiegiančius varpus –
pavojaus perspėjantį balsą,
viršum stiklinių miestų rytą –
dulkiną ir balkšvą.
Tą prezidentų triumfo kelią –
vienišą, per vėlų,
tą paskutinį – ant patrankos – po dangum –
po demokratijos pašauta vėliava...

Euridikė

Tiktai šešėlis liko grindiny –
lyg po atominio sproginimo...

.....

Užgeso miestai. Ir nugrimzdo gatvė.
Ratų trenksmas apsvaigino.

Bet tavo balsą pažinau –
pro juodą žemės pluta –
metalo skardžiagarsį balsą,
rėžiantį lyg plūgą,
nesuprastą naktinę ertmę – saksofono skausmą,
pirmą aukštą meilę,
požemio uolienu kaustomą,
ir didelių žvaigždynų tylų lėtą užtekėjimą,
ir Letos vandenų dar vos įžvelgiamą švytėjimą...

Orfėjas

Manęs jie neužmuš akmenimis
per bakchanaliją – tiek amžių trempto.
Aš didelis kaip riksmas ir žvelgiu su panieka
į skylančius dangoraižius,
į miestų niūrią paniką,
prispaudęs lūpas prie didžiulio instrumento.

Ir susilieja su naktim juoda mirties tema,
ir naujas garsas kyla į raudonus ryto debesis,
naktį užgimęs, neapykanta ir meile degantis,
ir minios muša ritmą,
ir erdvėja platuma.

O ten lyg atspindys nuo instrumento –
pats švelniausias garsas –
Euridikė šypsos...

Ir drumstas gatvių triukšmas
perauga į pavojingą tylą.
Ir mano juodą veidą glosto spinduliai –
pirmi, kreivi ir šykštūs,
ir mano milžiniškas siluetas
virš dangoraižių išskyla.

1964

KETURI PORTRETAI

Kirkė

...ir laikas nejuntamai bėgo...

Atleisk man, juk jie – tiktai kiaulių banda.
Aš genu juos prie lovio į tvartą.

Bet jeigu tau liūdna,
statistais jie sės apie sukamą iškilmių stalą...
Ir taurių pirmykštė giesmė, ir sumirgę deglai
drums hegzametro tvarką,
ir pajuoka šviečiančios akys atgis
antikinėj mano statuloj...
Bet, ugniai užgesus, trikojis nutils.
Užkeikimai apmirs.
Rankos pačios išmes užnuodytą puodą.
Ir Kirkė paklus pačiam įstabiausiam...
O tu... Tu lunatiku eisi
į šaukiančią šviesą, į puotą.
Jėga aš tavęs nelaikysiu.
Išplauk, jei pabūgai užrūstint likimą,
nukirpti siužeto raudoną siūlą...
Dedu į kelionę tau vyno maišus.
Savo išmintį, savo švelnumą pasiūlau.
Skiedrinis laivas nuneš tave
prie uolų nesurandamos, niekad nebūtos Itakės.
O kad nematytum,
kaip liūdesiu spindi didžiulės išdidžios akys,
nematoma aš su tavim atsiskirsiu.
Buvau aš vaišinga. Ir žodį tesėjau.
Keistuolis, atsižadėjęs manęs.
Vienintelis mano...
Aš myliu tave, Odisėjau.

Kalipsė

*...nemylėjo jis nimfos gražiosios, nors ir ilsėdavos jos patale,
kambary jos šviesiajam...*

Juk nei veido šviesa,
nei plaukų vešlumu, nei ūgiu nė viena dar man neprilygo...
Bet pavydi man laimės dievai.
Aš bijau jų rūstybės. Aš laivą statau.
Aš tau atnešu kirvį ir grąžtą.
Aš pati tau išaudžiu bures –
tuos sparnus, suraižančius laiką,
tą vėliavą, lakią ir lygią,
ir akimirką trokšti manęs,
ir nutoldamas vėl tu glaudi prie savęs
mano liemenį grakštų.
Aš pavydžiu, be galo pavydžiu visiems:
tavo žmonai ir tavo šunims,
tavo tolimai svetimai žemei...

Per sunki man ta rolė.
Kam deivei paskyrėte aistrą, įkyrią ir skaudžią,
lyg mažai miltuotai malėjai? Aš septynetą metų
rišau tave rankom, plaukais ir glamonėm...
Pažeminta
aš tetroškau, kad būtum ir tu
nemirtingas kaip žvaigždės danguj...
Bet ambroziją tu paliejai,
bet, iš mylinčio glėbio pabėgęs,
raudojai, įkniaubęs veidą į smiltis –
net gailėsčio tavo širdy nepasėjau...
Apleistam pražydušiam grote tik jūra supranta mane.
Aš troškau tau gero.
Aš myliu tave, Odisėjau.

Nausikaja

*Sveikas, keleivi, kuomet tik sugrįši tėvynėn,
žiūrėki, kad ir manęs neužmirštum...*

Aš vyro dar nebučiavau.
Ir mano balsas – lyg banga.
Ir mano kūnas vyriškų delnų nežino.
Bet aš ilgėjaus šitokio kaip tu.
Ir buvome abu
iš nuovargio ir nuostabos apsvaigę.
Prakeiktas ir palaimintas tebus tas sviedinys,
kurį mes, žlugtą pasidžiovusios,
ant kranto svaidėm,
ir du juokingi asilėnai,
traukę tą senovinį auksinį rytą
mano mažąjį vežimą...
Aš – Nausikaja. Aš jūreivių padermės.
Ir aš turiu kažką
iš žūstant sutikto laimingo laivo.
Ir džiaugsmą – purpurinę vilną
verpia mano motina. Ir mano tėvo
praviri namai – aukšti ir dosnūs.
Ir mes po antikos dangum karališkai ir paprastai
atklydusį nelauktą svečią pasitinkam tostais...
Ko ašaras slepi po skraiste,
nebandom klausinėt tavęs –
galingo, nesuprantamo ir laisvo...
Prigludus prie kolonos, sutirpstu joje...
Tegu bus nutylėta,

kaip viena didžiulėj salėj aš stovėjau,
nes niekas niekuomet nesužinos,
ką aš tuomet jaučiau,
ko net pati sau neprisipažinsiu:
aš myliu tave, Odisėjau.

Penelopė

...su vardu Odisėjo širdy aš nueičiau į kapą.

Patyrusiai tavo meilę sunku –
juk niekas tavęs nepakeis,
juk niekas tavęs nevertas.
Ir kuo aš kalta,
kad galiu tavęs šimtmečiais laukti,
apkursti, kai salė ima švilpti ir ploti.
Ir kuo aš kalta,
kad juokiasi miestas, jaunikiai ir vergės.
Ir kuo aš kalta,
kad lieku nuobodi ir keista Penelopė.
Aš noriu tau židiniu šviesti
pro metų ir sienų kiautą.
Gryna kaip idėja
tau noriu išsaugoti tyro vandens
nepalietą sklidiną amforą.
Tegu visos moterų kartos
jaus tą laukimą, į mano širdį įdėtą,
išgirdusios jūrų užimą kriauklėj
ir matydamos tuščią kambarį.
Juk aš – iš tų, prie kurių sugrįžtama.
Ištikimųjų rūšies.
Visiems laikams kantrumu, išmintim išgarsėjau.
Nušluostysiu kraują nuo rankų tau
savo plaukais ir lūpom.
Prie tavo kelių pravirksiu iš džiaugsmo.
Aš myliu tave, Odisėjau.

1964

MĒLYNOJI ŽEMĖ

Kasdien vis raustis mėlynojoj žemėj –
gintaro kasyklose,
kai gaudžia jūra smilkiny,
kai sapnuose randi kasyk
po gintaro grynuolį

su pirmykščio augalo fantastika,
kasnakt iš Kretos, Trojos rūškanų griuvėsių
vėl atkasti
tą seną saulę, spindulio šukes,
ko laikas nenutrynęs,
nors visa tik rūkų paveikslai,
kur suspindo gintarinis
Aleksandrijos lakas
ant senųjų Romos instrumentų,
kasdien, kasnakt, kad šitas šventas lobis
nesumenktų,
vis raustis mėlynojoj žemėj,
kur tamsoj tarp luitų kaba
ta laimės atskala, tas lašas,
gintaro skaidriausias gabalas,
kurį gal tavo prosenėms į kapą dėjo,
auštant titnagu
išraižė briedės galvą,
kad tavęs bėda kur neištiktų,
kad tavo begaliniai horizontai
būtų neužtemę –
čia tavo jūra, tavo dangūs,
tavo mėlynoji žemė.

SAULĖGRAŽA

Keičiasi pirmadieniai, antradieniai, trečiadieniai...
Vėl tavam mieste – saulėgražos ir paukščių metas,
tavo meilės, tavo lūkesčio tikrasis matas.
Paukščiai kaip varpai –
delnuos šiltu kvapu prižadina...

Jie sučiulbo ant akmens frontono, ant metalo,
ir ištirpo gatvės –
skubančios, triukšmingos, gyvos...
Apšerkšnijusių naktų tylėjime įgytas
skardžiabalsis polėkis ir tavo, ir ne tavo...

Ir mašinų užime pavasarinis himnas –
aukštas ir švarus.
Pragysta priemiesčiu gamyklos.
Aikštės – žalios
ir nuo pienių gelsvos kaip ganyklos.
Plačiabrylė saulė virš namų –
ryški kaip nimbas.

1965

SAULĖGRAŽA

Vilniuj, Totorių gatvės statybviētėj,
užpernai augus saulėgraža –
žalio indėniško kraujo gėlė,
visados atsigrėžus į saulę,
buvo tos vasaros simbolis –
dar aš jos šnaresio vėjy klausau,
dar aš regiu auksalapį didžiulį jos žiedą,
dulkėtą ir giedrą;
žalio indėniško kraujo gėlė,
lyg išdygus iš Vilniaus baroko,
supo kilmingąją galvą aukštai
virš išmėtytų plytų mieguisto
karščio, virš nuolaužų,
virš atkastų pamatų,
virš viduramžių miesto –
mano karališkas vasaros parkas
ant dūžtančio stiklo, pagrok,
vėjau, virš gelžgalių dar madrigalą,
jo aidas girdėti iš užpernai,
dykvietės karšty, skurdybėj tos vasaros
saulės gėlė, šitaip permainingai
grėžus nuauksintą veidą pro dulkių debesis.

1988

SENOŠ FOTOGRAFIJOS

ŽEMAITĖ

Žiūrėk, ir po rudens žvaigždėm
sužibs lyg nimbas žibalinė lempa,
kaimynų vaiko atnešta –
ir nebeskės troba tokioj tamsoj...
Tik nenurišk tos skepetos,
tos ligi graudulio savos
– jai lemta
istorijoj lyg skrynioj
tavo motinišką šilumą tausot...

Žiūrėk, jau greit pasnigs,
padvelks žieminiiais obuoliais,
ištirpus ūkanai,
pavirsi vadovėliuose į kaimišką madoną...

Tu liesta
senatvės gruodo –
pabučiuos tau ranką
sūnūs, dukros ir anūkai,
ir proanūkių minios –
tavo troboje sutilpus Lietuva...

1975

G. PETKEVIČAITĖ-BITĖ

Surink herbariumui iš laukų žoles,
mažyte Gabriele,
plaštakės iš apdulkusios kolekcijos
aplips tave kaip gėlę,
tai kas, kad tu kupriukė,
tu kvepi medum,
ateik čia, Gabriele,
jau bibliotekoj prieblanda,
ir mokytojo rankoj kalendorius –
sklaidyk jį,
krinta lapai, klasėje langai šlapi,
sutemo, drovios
ir giedros akys spindi,
vis kiti vaikai tau veidrodžiuose rodos,
plonėja kalendorius –
gal jau šimtmetį sklaidai jį, Gabriele,
ir dėl kitų tau širdį
gal jau šimtmetį tebegelia kaip gėlė,
jau apsnigtas herbariumas,
sniegas tavo klasėj, Gabriele...

1975

LAZDYNŲ PELĖDA

Jei ūkaus naktinis paukštis
ir aidas pasklis tuščiamo name,
iš tolo pašauk savo seserį –
gal ji pavargus užsnūdo prie rankdarbių,
balti mezginiai lyg popieriaus lakštai,
ir jų nevalia numest,
stiklinėj verandoj žaibuoja pernakt –
kad tik į širdį netrenktų.

Žaibe – bažnytinis senas paveikslas,
kažkokio šventojo kopija,
gal tėvo tapyta, o gal...
Susitikit,

dvi pusamžės vienišos seserys –
šviesa restauruos jūsų veidus,
svetainėj jau brėkšta, pavargusi koja
suklumpa ant gimtojo slenksčio,
kur jūsų šaltinį lazdynai sergsti...

1975

ŠATRIJOS RAGANA

Kokia graži tu pareini
iš jau sudžiūvusių pageltusių rožynų,
palikus baltų saulės skėtį
ant žolės prie begalinių tvenkinių,
kur tik laibų irisų auksas
ir arklys tuščioj ganykloj...
Negrįžimų
alėjomis sutemusiame sename dvare
aš pas tave einu.

Kokia graži tu,
kai žiebi žvakes ant pianino
ir paleidi nakčiai
tamsių plaukų didžiulį mazgą,
kai žvelgi į mus mąsliom liūdnom akim
iš po tų antakių lakaus juodumo...
Tavimi, pašnibždomis man šnekančia,
tikiu, nes ta kalba –
lyg varpo garsas iš vaikystės tolių –
įsakmi...

1975

GENEZĖ

Salomėjos Nėries atminimui

1

Gal butuose po abažūrais buvo lempos žiebiamos,
o gal miegojo prieškarinis šventiškas Paryžius.
Trapi mažutė svetimšalė, atšvaitams pažirus,
baltam lape užrašė:
„Apšerkšniję mūsų žiemos...“

Šarma suspindo raidės. Ir nostalgija lyg eglės
šnarėjo prosenių balsais žodžius, kurie nemiršta.
Iš didmiesčio nuklydus į snieguotą gūdų mišką,
ji bėgo, nepalikdama pėdų, namo, kur begalės
šaltinių tryško po ledu – po žodžiais negudriais...

Ir Lietuva nustebo:

„Balta balta, kur dairais...”

2

Už blakstienų švies (o be manęs kaip klojosi?)
tik žalsva erdvė miglotų valandų
(o lietaus spalvos, o liūdnosios melodijos,
besiliejančios iš spaustuvės langų...).

O lakštingala (luscinia luscinia),
kur tu paslėpei alyvinį kiaušinį?

Kas prasikalė iš lukšto?

Plona linija

nupiešiau tau baltalksnį ir upę...

Šįmet

nečiulbėjai dar (nejaugi jau ir išskrendi?),
nepalik dienų spūsty laukinio lūkesčio,
nepalik beprasmiškos tylos...

Sugrįžk –

spurda šlapiame delne lakštingaliukas...

1976

JUSTĖ

Šviesioji žvaigždė! Sidabrinė žvaigždė!

Kodėl tu vis bėgi tolyn?

Julius Janonis

1

Kodėl nebuvo su tavim,

kai ūkanoj ūkiantis vėjas

tau šluostė sukruvintą suodiną veidą

ant gelžkelio bėgių?

Rūdija po rožėmis juodas mirties garvežys...

Nekalbėkim.

Tylėkim abu, petys prie peties,

kol aprūkusias vėliavas

ant tavo jaunuoliško kūno užklos,

kol nesibaigė mitingas,

kol spaustuvėj renka žodžius...

Kaip klišę iš kraujo ir suodžių

atspaus tavo veidą nesuteptas mano drabužis...

gal
 jau
 jie
 nestings
 gal
 tegu
gros
 tau
 lyg
 liutnia
 be
 stygų
vien
 tik
 ta
 šviesa
 nuo
 stogų

1981

Užsidega kavinių ugnys...
Dūmais, lietumi, kokteiliais,
išderintu pianinu ir aštom
ima dvelkti eilės.
Aplytais ir blankiais drabužiais,
užsigobus juodą skarą,
aš įeinu viena į nerealų trumpalaikį kadrą.
Kažkur didžiulių pastatų papėdėj mano mažą kūną
prožektoriai išrėžia iš mašinų maišaties...
Pasveikstama
nuo meilės, nuo rudens...
Ir žiburiai nuspalvina blyškumą,
ir užtrina tamsa stalus –
netikrą judantį paveikslą.

1965

VILNIAUS BAŽNYČIA

O Šventoji Kotryna (sužieduotinė kankinė),
iš chaoso išnyrant altoriaus kolonomis
ir miglotoms šventųjų skulptūroms, apakina
tavo auksas pro dulkes (tarytum skolon

buvo duotas gyvenimas, vienas vienatinis,
kol išniekintas virto į griūvantį sandėlį),
po voratinkliais virpa vaiduokliškos naktys,
kur tik varnos vitražų kiaurymėse sklandė,
kur fundatorių herbai, kur skeldinčio kaspino
parašai, kur išlikę vienuolių šešėliai,
kur dangus jau pavirtęs į drumzliną jaspį,
kur erškėčiai per šimtmečius čia išvešėję,
o vėlyvas baroke (sudužęs tas marmuras,
sąvartynuose tavo altoriaus paveikslai),
o Šventoji Kotryna, toms sielvarto marioms
begalybė, bet tavo kančia jas įveiks...

1989

PO ŠIAURĖS HERBAIS

1. MIESTO VARTAI

Apyaušris. Aštrėja kaminai ir varpinės.
Nušvinta miesto vartai.
Šaudyklų angos susitraukia.
Tirpsta mūšių triukšmas ir šešėliai. Veltui
tu trokštum būti rūkas ir lietus –
vis tiek tu šiaurės saulėj atsivertum...
Gaisrų laukiniame apšvietime,
koplyčių žvakėms ir žvaigždynamis varvant,
viršum kalvų,
virš kylančių ir krintančių stogų
suskambus varpui,
tiek daug erdvės ir polėkio...
Suskilęs grindinys pakluso laiko valdai.
Bučiuoju tavo plytą,
tavo herbą,
tavo vilnijantį šventą vardą
ir pakeliu rūdijančius raktus...
Apyaušris. Nušvinta miesto vartai.

1966

GELTONI NAMAI SU VERANDOM

Geltoni namai su verandom,
mes ieškom namų ir nerandam,
tik kirų klyksmas ūmus
su vėju pasiveja mus,
grįš kregždės į gūžtą pastovią,
į lizdą balkono pastogėj,

jos sergės lizde po agatą –
surasim tą užmirštą gatvę,
krašte žydrų ežerynų
kvėpuosim spindesiu grynu.

KADRILIS

Štai šoka lėlės, spaudžiant speigui,
sūkuringą sausį
virvutėm tampomos marionetės šoka,
jausi,
kaip stūgauja pūga
ir koks orkestras įsišėlęs,
gyvų vaiduoklių teatras –
pralekia juodais šešėliais
tos puošnios porceliano lėlės,
šokančios kadrilį,
neploja publika,
aikštėj minia jau nekantri,
ten renkas lėlės – pirštinės,
užmaunamos ant plaštakų,
iš apačios jos valdomos ant pagaliukų,
plasta
pūgoj šviesa,
juodais drabužiais vilki tie artistai
ir juodas režisierius –
velnio nutartis.

REMINISCENCIJA

Druskininkų undinė dar tyliai dainuoja per lietu, –
stoviu lietaus pakrašty,
iš širdies man ištrykšta vaivorykštė,
Druskininkų undinė užakusiame ežerėly
žiūri iš dugno
į vaikiškas mano akis, įviliojus,
Druskininkų undinė vandens lelijų vainiką
pina gelmėj ir man dovanoja,
lyg būtumėm seserys,
Druskininkų undinė sūriam ir skaidriam šaltiny,
vos tik lenkiuosi virš jo,
nutvilko man peršinčias lūpas,
Druskininkų undinė, išgrėžusi padrikus plaukus,
Ratnyčioj ant akmens
tamsoje man neliauja dainuoti,
Druskininkų undinė veidu Švendubrės kaimietės

balta skara su kiaušiniais ateina
į pokario turgų,
Druskininkų undinė dailininkės Nadeždos,
leningradietės skurdžia skrybėlaite,
šventajam paveiksle,
Druskininkų undinė, išplaukusi Nemunu, grįžta
naktį į sapno marias
ir kamuodama moko dainuoti,
Druskininkų undinė, nuskendus rūkų ežere,
miega po gulbių sparnais,
jai alsuojant, vanduo subanguoja.

1994

ŠIAURĖS ATĖNAI

Baltos kolonos šiaurės rūke rūškanam,
Vilniaus kolonos (Katedros, rotušės, rūmų),
mirtos vazonas ūksmėj negyvenamo namo,
gyly versmė po erškėčių laukėjančiu krūmu;
renkas į aikštę minia (ji pražūtų už garbę),
tirpstančio sniego taurė – drumzlina ir karti,
laiko balkoną –
laiko valstybę sužvarbę
šiaurės atlantai ir šiaurės kariatidės,
kur marmuriniai akropolio laiptai į rūką,
statūs ir slidūs nuo sniegdrabos, ledo ir kraujo,
tankų sutriuškinti kūnai ant žemės,
o skliautai įtrūksta,
plaka širdis, sklidina išdidumo ir gaudulio,
stovi minia švilpesy šiaurės vėjų ir kulku,
stovi lyg statulos, kurtos nežinomų skulptorių.

1991

SNIEGO GNIŪŽTĖS

Sniego gniūžtės,
debesynų sniego gniūžtės
tamsiai mėlynam
rugpjūčio danguje,
Šaltas spindulys –
vos regima gija
ant įkaitusios kaktos,
bet nesugniuždė,
sniego gniūžtės,
amžinybės sniego gniūžtės,

stulbinančios
baltumu, švara, skaisčiu,
plunksnas numetu,
pavidalą keičiu,
kol baltom lavinom
sniego bangos užtels.

TRYS BALTOS TULPĖS

Boluoja stikle
tokios baltos mėnulinės tulpės,
skaidru ant širdies,
tarsi laumžirgis būtų nutūpęs,
nuo gatvių aušros,
nuo gaivių gaivalingų minučių
nelieka eilėrašty
temdančių šviesą minčių,
ir tarsi vaikystėj
skrajoju vėl padebesiais,
ryškėjantys žodžiai
be paukščių giesmės neapsieis,
lyg tinklą nunersiu jiems
sandūra žodžių tikslia,
baltoms lyg mėnulinėms tulpėms
boluojant stikle.

TRYS GULBĖS

Trys gulbės,
skrendančios į kitą tūkstantmetį,
trys gulbės
virš pavasarinės deltos,
virš Rusnės, virš salos,
kai vėl nutrūkstantį,
užkimusį jau balsą
gniauži veltui,
aukštai
virš pamario baltų erškėtrožių,
lyg potvyniui
gegužės saulei plūstant,
virš pievų,
virš vandens sparnus išskėtusios
plasnoja gulbės trys
į kitą tūkstantmetį.

ŽOLINĖ

Žydra cikorijos žvaigždė tokioj sausroj
Sereikiškių senajam parke,
pražydusi per Žolinę –
Marijos žemiškas šešelis kris dabar
ant Vilnios tekančio sraunaus vandens,
jos mėlynam apsiaustui plevėsuojant
jau paskutiniam pragiedrulyje –
rugpjūčio vakarėjančioj šviesoje,
dvasia, nužengianti į aukštumas,
į mirguliuojančią erdvęj Visatą,
kur susiraizgiusių kerojančių žvaigždynų
amžina žalsva šviesa,
kur vien tik begalybės vėjas virš kalvų,
virš rudenėjančių planetų,
jų paslaptingo spindesio
ir kristalinės jų darnos dangaus plane.

1992

* * *

Lyg pėsčias karžygys
Lyg pėsčias karžygys iš Trakų herbo
tas vyras Katedros aikštėj, šešėly
didžiulės varpinės, jis taip sužvarbo,
nes vėjas vėl pradėjo temstant šėlti,
jis be šarvų, be žirgo, bet barzdotas
rūstus jo veidas ir aštrus lyg ietis
jo žvilgsnis, jis sustojo, kad užstotų
šūkiu mus lyg skydu, ir kviečia šlietis.

1990